

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

ՇՈՒՄ Գիտակրթական կենտրոն ՀԿ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ ԵՐԵՒԱՅԻ ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ

Կատարող՝ Սարթիկ Սարգսյան Վոլոդյայի

Ք.Արթիկ N4 հիմնական դպրոց / դասվար/

.....

Ղեկավար՝ Սիրվարդ Թամազյան

ԳՅՈՒՄԸՒ 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....	3
Գլուխ 1. Գեղագիտական դաստիարակություն.....	4
1.1. Երեխայի գեղագիտական- գեղարվեստական դաստիարակությունը	7
Գլուխ 2. Երեխայի գեղագիտական դաստիարակությունը ընտանիքում.....	12
Եզրակացություն.....	17
Գրականության ցանկ.....	18

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

«Մտածող և զարգացող մարդ դաստիարակելու համար, անհրաժեշտ է առաջին հերթին նրան դաստիարակել գեղագիտորեն»: Ֆրիդրիխ Շիլեր

Գեղագիտությունը՝ էսթետիկական (լատիներեն՝ Aesthetica, հին հունարեն՝ aesthetikos՝ զգայական ընկալում), որպես գիտություն ինքնուրույն ճյուղ առանձնացել է 18-րդ դարում: Գեղագիտական դրսևորումներն առկա են ոչ միայն արվեստում, այլև բնության մեջ, հասարակական կյանքում, նյութական արտադրության մեջ և աշխարհի ընկալման ու վերարտադրման այլ դրսևորումներում: Գեղագիտական դաստիարակությունը հատուկ կազմակերպված մանկավարժական գործընթաց է՝ ուղղված երեխայի գեղագիտական զգացումների, կյանքում և արվեստում գեղեցիկի վերաբերյալ պատկերացումների ձևավորմանը, շրջապատող իրականության հանդեպ գեղագիտական վերաբերմունքի, գեղագիտական գիահատականի ձևավորմանը: Դաստիարակության խնդիրն է դաստիարակվողների գեղագիտական մշակույթի, գիտակցության, ընկալումների, պատկերացումների, դատողությունների, մտածողության, ճաշակի, համոզմունքների, իդեալների, արժեքների ձևավորումը: Գեղագիտական դաստիարակությունը ներդաշնակ է դարձնում մարդուն, զարգացնում նրա ստեղծագործական ունակությունները: Այն կարևոր տեղ ունի երեխաներ դաստիարակության համակարգում և նպաստում է երեխայի հուզական ոլորտի զարգացմանը:

Թեմայի արդիականություն:

Թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է զարգացնելու երեխայի գեղագիտական կուլտուրան ու ճաշակը:

Աշխատանքի նպատակը:

Ուսումնասիրել և մանրամասն ներկայացնել երխայի գեղագիտական

դաստիարակությունը ընտանիքում:

Խնդիրները:

Թեմայից բխում են հետևյալ խնդիրները. 1. Ներկայացնել գեղագիտական զարգացման

դերն ու նշանակությունը: 2. Վեր հանել ծնողի, դաստիարակի, ուսուցչի դերը

գեղագիտական ընդունակությունների զարգացման գործում:

3. Վերլուծել ընտանիքի ազդեցությունը երեխայի գեղագիտական դաստիարակության

գործում: Աշխատանքը կազմված է՝ բովանդակությունից, ներածությունից, 2 գլուխներից,

եզրակացությունից և գրականության ցանկից:

ԳԼՈՒԽ 1

ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

<<Չի կարելի ճանապարհ տալ սերնդին առանց դրականի և գեղեցիկի սաղմերի:>>

Ֆեոդոր Դոստոևսկի

Մարդը մշտապես ունեցել է գեղեցիկի պահանջը: Գեղեցիկը կազմել է նրա հոգևոր կյանքի անքակտելի մասը: Գեղեցիկը բոլոր ժամանակներում համարվել է նաև իրականության կարևորագույն, ամենահետաքրքիր- քիր ու զարմանալի երևույթներից մեկը, որի ճանաչումը, իմացությունը եղել է մարդկային գործունեության հիմնական նպատակներից մեկը: Եվ բնականաբար, գեղեցիկի ձևավորումը բոլոր ժամանակներում եղել է նաև սերունդների դաստիարակության կարևորագույն բաղադրիչ: Գեղեցիկը ճանաչելու, հասկանալու, զգալու, ինչպես նաև գեղագիտական այլ ունակությունների նախադրյալները մարդուն տրվում են ժառանգաբար: Բայց դրանց ձևավորումը և զարգացումը հիմնականում իրականացվում է սոցիալական ամենատարբեր օղակներում, որոնց մեջ կարևորագույնը թերևս հանրակրթությունն է՝ իր գեղագիտական դաստիարակության բաղադրիչով: Իսկ ի՞նչ է գեղագիտական դաստիարակությունը: Այստեղ բացակայում են միասնական մոտեցումը, և տարբեր հեղինակների կողմից այն բը-նորոշվում է տարբեր կերպ .

- որպես իրականության նկատմամբ մարդու գեղագիտական հարաբերության ձևավորման նպատակաուղղված գործընթաց
- որպես շրջակա աշխարհի գեղագիտական ընկալման և գեղեցիկի ստեղծման ունակությունների զարգացում
- որպես իրականության նկատմամբ մարդու որոշակի գեղագիտական հարաբերության ձևավորում
- որպես անձի հուզազգացմունքային և արժեքային գիտակցության և դրան համապատասխան գործունեության ձևավորման գործընթաց և այլն:

Նկատվող այս անհատության, ոչ միասնական մոտեցման հիմնական պատճառները երկուսն են՝ անհատականությունը և ոչ միասնական մոտեցումը, ինչպես գեղեցիկի, այնպես էլ դաստիարակության բնորոշ հարցերում: Գեղագիտական դաստիարակությունը բնութ-յան և հասարակության ճանաչողության միջոցներից մեկն է: Նրա նպատակը գեղագիտա-կան մշակույթի ձևավորումն է: Այն հաստատում է իրականության օբյեկտների հետ մարդու

գեղագիտական հարաբերությունը, ձևավորում է նրա գեղագիտական զգացմունքները, ճաշակը, իդեալը, գեղեցիկը գնահատելու կարողությունը, ապահովում գեղագիտական ունակությունների, կարողությունների, հմտությունների և այլ որակների զարգացումը, ակտիվացնում, ընդլայնում, բավարարում է գեղագիտական պահանջմունքները, գեղեցիկը ընկալելու և ստեղծագործելու հնարավորությունները:

Գեղագիտական դաստիարակությունը ներդաշնակ է դարձնում մարդուն, զարգացնում նրա ստեղծագործական ունակությունները: Այն իրականացնում է երկու հիմնական գործառույթ.

□ ձևավորում է սովորողի արժեհամակարգի և արժեքային կողմնորոշման գեղագիտական բաղադրիչը

□ զարգացնում է նրա գեղագիտական և ստեղծագործական ներուժը

Ազգային տոները, ծեսերն ու ծիսակարգերը մեծ հնարավորություն են տալիս երեխաների գեղագիտական դաստիարակության համար. տալով գիտելիք (տեղեկություններ ազգային սովորությունների մասին), ձևավորելով երաժշտական կարողություններ, ճաշակ (ծիսական, ազգային երգ ու պար), ինչպես նաև գեղարվեստական հմտություններ (ծեսերին նախապատրաստվելիս ծիսական ատրիբուտների պատրաստում, նկար, ծեփակերտում և այլն):

Այն նաև մարդկային փոխհարաբերությունների կարգավորման միջոց է. մարդը միշտ ձգտում է գեղեցիկը: Այս տեսակետից դաստիարակության գեղագիտական և բարոյական բաղադրիչները մոտենում են իրար: Ընդհանրապես գեղագիտական դաստիարակությունը սերտորեն կապված է ավելին՝ ինչ-որ իմաստով միահյուսվում է ինչպես բարոյական դաստիարակության, այնպես էլ ինտելեկտուալ զարգացման հետ: Այդ կապերին դեռևս հինգերորդ դարում անդրադարձել է հայ պատմիչ, փիլիսոփա Եզնիկ Կողբացին:

Նա գտնում էր, որ մարդու ստեղծած գեղեցիկը պետք է ծառայ բարուն: Գեղեցիկի և բարու փոխհարաբերությունները և համապատասխան արժեքների ձևավունման խնդիրները եղել են բոլոր ժամանակների հետազոտողների ուշադրության կենտրոնում: Որոշ հետազոտողներ հակված են գեղագիտական դաստիարակությունը ներառել բարոյական դաստիարակության մեջ: Հայտնվում է նաև տեսակետ, ըստ որի գեղեցիկը ծառայում է որպես բարոյական դաստիարակվածության մակարդակ: Գեղագիտական դաստիարակության շնորհիվ հնարավոր է դառնում նաև անձրիոզներ աշխարհի գեղագի-

տական,բարոյական և ինտելեկտուալբաղադրիչների միջև լիակատար ներդաշնակության հաստատումը:

Բարեկիրթ և գեղագիտական ճաշակով ստեղծված միջավայր

Բարեկիրթ միջավայրը երեխայի գեղագիտական դաստիարակության հիմնական պայմանն է և միջոցը: Գեղագիտական դաստիարակության հիմնական միջոցը երեխայի մշտական հաղորդակցումն է արտաքին միջավայրի և կենցաղի գեղագիտական կողմերի հետ: Ամենօրյա շփումը գեղեցիկի հետ նպաստում է երեխայի կողմից գեղեցիկի ընկալմանը, գեղեցիկի կառուցմանը, ստեղծմանը և ի վերջո՝ գեղեցիկ միջավայրում ապրելու ցանկությանը, պահանջմունքի զարգացմանը:

Հայրենի բնության գեղագիտական ազդեցությունը

Գեղագիտական դաստիարակությանը նպաստող ամենալավ միջավայրը հայրենի բնությունն է: Գեղագիտական դաստիարակության կարևորագույն պայմաններից է բնության հետ երեխայի շարունակական շփման ապահովումը: Հայրենի բնությունն իր ազգամշակութային բազմադարյա շերտերով, քարակերտ և ձեռակերտ կոթողներով, ազգի պատմությամբ, լեզվով և կենցաղով՝ ընդհանրական ձևով հենք է հանդիսանում գեղագիտական դաստիարակության համար:

Արվեստի ներգործությունը

Արվեստի ներգործությունը գեղագիտական դաստիարակության կարևոր պայմաններից է: Արվեստի ժանրերից հարկ է առանձնահատուկ անդրադառնալ գեղարվեստական գրականությանը, որի դերն ու նշանակությունն անփոխարինելի է նախադպրոցականի գեղագիտական գիտակցության զարգացման գործում:

Ժողովրդական բանահյուսության

Հատկապես հզոր է ժողովրդական բանահյուսության (հեքիաթների, շուտասելուկների, սուտասելուկների, հանելուկների,ասացվածքների, խաղիկների և ծեսերի) ներգործությունը: Հեքիաթների երևակայական կերպարները ներառում են բարու և չարի հավաքական նմուշներ, բարոյականության և գեղեցկության տարրեր, որոնք ընդհանրացված ձևով նպաստում են երեխայի կողմից երկրային կյանքի իմաստավորմանը, իրական կյանքում բարու և չարի տարանջատմանը:

1.1 ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ- ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Երեխաների դաստիարակության համակարգում կարևոր տեղ է ունի գեղագիտական դաստիարակությունը: Գեղագիտական դաստիարակությունը հատուկ կազմակերպված մանկավարժական գործընթաց է, որն ուղղված է երեխայի գեղագիտական զգացումների, կյանքում և արվեստում գեղեցիկի վերաբերյալ պատկերացումների ձևավորմանը, շրջապատող իրականության հանդեպ գեղագիտական վերաբերմունքի, գեղագիտական գնահատականի ձևավորմանը: Գեղագիտական դաստիարակությունը նպաստում էրեխայի հուզական ոլորտի զարգացմանը և զգայական փորձի հարստացմանը, ակտիվացնում նրա իմացական գործունեությունը, բացահայտում է նրա ստեղծագործական կարողությունները և խթանում դրանց զարգացումը: Նախադպրոցական, հատկապես ավագ նախադպրոցական տարիքում երեխայի գեղագիտական դաստիարակության հիմնական նպատակը երեխաների գեղագիտական գիտակցության և ճաշակի ձևավորումն է:

Գեղագիտական դաստիարակության խնդիրները կարող են բաժանել երկու խմբի:

Առաջին խմբի խնդիրներն ուղղված են երեխաների գեղագիտական գիտակցության ձևավորմանը: Դրանք են.

□ գեղեցիկի, արվեստի մասին տարրական գիտելիքների փոխանցումը.

□ գեղեցիկին կամ տգեղին հուզականորեն համարժեք արձագանքելու ունակության ձևավորումը.

- գեղեցիկը նկատելու և գնահատելու կարողությունների ձևավորումը.
- գեղեցիկը ճանաչելու պահանջմունքի զարգացումը.
- գեղագիտական ճաշակի դաստիարակությունը:

Երկրորդ խմբի խնդիրները նպաստում են գեղագիտա-գեղարվեստական ընդունակությունների զարգացմանն ու կարողությունների ձևավորմանը: Այս տարիքում այդպիսի խնդիրներ կարող են լինել նկարչական ունակությունների և կարողությունների ձևավորումը.

- ծեփակերտման ունակությունների և կարողությունների ձևավորումը.
- Ուսուցումը.

- կառուցողական (ճարտարապետա-շինարարական) ունակությունների և կարողությունների ձևավորումը.
- երաժշտական ընդունակությունների զարգացումը, երաժշտա-ոլիմպիկ կարողությունների ձևավորումը,
- պարարվեստի տարրերի ձևավորումը,
- արտաքին և ներքին միջավայրի ձևավորման (դիզայնի) մասին ընդհանուր գաղափարների փոխանցումը,
- գեղարվեստա-խոսքային ընդունակությունների զարգացումը և արտահայտիչ խոսքի ձևավորումը:

Բարեկիրթ և գեղագիտական ճաշակով ստեղծված միջավայր

Բարեկիրթ միջավայրը երեխայի գեղագիտական դաստիարակության հիմնական պայմանն է և միջոցը: Գեղագիտական դաստիարակության հիմնական միջոցը երեխայի մշտական հաղորդակցումն է արտաքին միջավայրի և կենցաղի գեղագիտական կողմերի հետ: Ամենօրյա շփումը գեղեցիկի հետ նպաստում է երեխայի կողմից գեղեցիկի ընկալմանը, գեղեցիկի կառուցմանը, ստեղծմանը և ի վերջո գեղեցիկ միջավայրում ապրելու ցանկությանը, պահանջմունքի զարգացմանը:

Հայրենի բնության գեղագիտական ազդեցությունը

Գեղագիտական դաստիարակությանը նպաստող ամենալավ միջավայրը հայրենի բնությունն է: Գեղագիտական դաստիարակության կարևորագույն պայմաններից է բնության հետ երեխա-յի շարունակական շփման ապահովումը: Հայրենի բնությունն իր ազգամշակութային բազմա-դարյա շերտով, քարակերտ և ձեռակերտ կոթողներով, ազգի պատմությամբ, լեզվով և կենցաղով ընդհանրական ձևով հիմք է հանդիսանում գեղագիտական դաստիարակության համար:

Ժողովրդական բանահյուսության

Հատկապես հզոր է ժողովրդական բանահյուսության (հեքիաթների, շուտասելուկների, սուտասելուկների, հանելուկների, ասացվածքների, խաղիկների և ծեսերի) ներգործությունը: Հեքիաթների երևակայական կերպարները ներառում են բարու և չարի հավաքական նմուշներ, բարոյականության և գեղեցկության տարրեր, որոնք ընդհանրացված ձևով նպաստում են երեխայ կողմից երկրային կյանքի իմաստավորմանը, իրական կյանքում բարու և չարի տար-անջատմանը;

Ինքնուրույն գեղարվեստական գործունեությունը

Երեխայի գեղագիտական զարգացմանը լավագույնս նպաստում է ինքնուրույն գեղարվեստական գործունեությունը:

Գեղարվեստական գործունեությամբ ինքնուրույն զբաղվելու կարողությունը զարգանում է աստիճանաբար, անցնելով ձևավորման երեք փուլ.

- վերարտադրող (ռեպրոդուկտիվ) գործունեության ձևավորում,
- ստեղծագործական բնույթի, մեծահասակների հետ համատեղ գործունեության ձևավորում,
- ինքնուրույն գեղարվեստական գործունեության ձևավորում, որն աստիճանաբար վերածվում է ստեղծագործության:

Գեղագիտական դաստիարակության միջոցները բազմազան են:

Առաջին հերթին կարևորվում է ուսումնական գրեթե բոլոր առարկաների կրթության բովանդակությունները՝ գեղագիտական դաստիարակության հզոր ներուժով:

Այնուհանդերձ կրթական համակարգում գեղագիտական դաստիարակության նպատակաուղղված իրականացման կարևոր միջոց է «Արվեստ» ուսումնական բնագավառը, որը տարրական դպրոցում կայացվում է «Տեխնոլոգիա» բնագավառի հետ ինտեգրված, իսկ միջին դպրոցում՝ առանձին առարկաներով: Արվեստի դասավանդումը նպաստում է սովորողի ինքնաձանաչմանն ու ինքնաարտահայտմանը, նրա մտահորիզոնի ընդլայնմանը, երևակայության, ստեղծագործական և վերլուծական մտածողության զարգացմանը, դեղագիտական ճաշակի, բարոյական բարձր չափանիշների, հայրենասիրական և մարդասիրական զգացումների ձևավորմանն ու կյանքի, շրջապատող աշխարհի նկատմամբ ստեղծագործական վերաբերմունքի դրսևորմանը: Գեղագիտական դաստիարակության ազդու միջոց են մարդու իմացական-ճանաչողական գործունեությունը, բնությունը, ՋԼՄ-ները, արվեստը, արհեստները, ժողովրդական բանահյուսությունը, աշխատանքը, խաղը, միջանձնային հարաբերությունները հաղորդակցումը, ազգային և համամարդկային ավանդույթները, սովորույթները, իդեալները:

Սովորադների գեղագիտական դաստիարակության գործում անգնահատելի է բնության դերը: Բնության նկատմամբ մարդու վերաբերմունքը վկայում է մարդու ընդհանուր մշակույթի ձևավորվածության մասին, մարդ-բնություն ներդաշնակությունը

գեղագիտական դաստիարակության կարևոր պայման է: Կարևոր նշանակություն ունեն արվեստի ստեղծագործությունների նկատմամբ հետաքրքրությունը, դրանց ճանաչումն ու գնահատումը, ընթերցանությունը, մեծատաղանդ արվեստագետների կյանքի ու ստեղծագործության իմացությունը: Գեղագիտական դաստիարակության ձևեր և մեթոդներ են՝ զրույցը, դասախոսությունը, բանավեճը, ցուցադրումները, հանդիպումները, էքսկուրսիաները, ընտանեկան, ուսումնական, հանրային տարաբնույթ միջոցառումները, տոնակատարությունները, այցելություններ մշակութային օջախներ և այլն:

Կրթական գործընթացում գեղագիտական դաստիարակությունն իրականացվում է հաշվի առնելով սովորողների տարիքային առանձնահատկությունները: Կրտսեր դպրոցականի հետաքրքրասիրությունները և հաուզական ապրումները բավականաչափ խոր և բազմազան չեն, արվեստի ստեղծագործության ընկալումը նրա համար դժվար, հաճախ նույնիսկ անհասկանալի է: Այս տարիքում խորացվում են գեղագիտական պատկերացումների հիմքերը, արվեստի ստեղծագործությունների առանձին կողմերի, գույների, ներդաշնակ ձևերի վրա ուշադրությունը սևեռելու, գեղագիտական կողմերն ընկալել, գնահատել տալու դպրոցականի իմացական, հուզական ընկալման վրա ներգործելու, գեղագիտակն հույզեր ու զգացումներ արթնացնելու ուղղությամբ:

Կրտսեր դպրոցականի կենսամիջավայրի բոլոր բաղադրիչները պետք է գեղեցիկ պահանջմունք ձևավորեն, կրթեն ու դաստիարակեն: Դեռահասության կենսափուլում դրվում են գեղագիտական մտածողության հիմքերը. դեռահասուն ունի բավականաչափ գիտելիքներ, որոնց միջոցով ըմբռնում է շրջապատող աշխարհի երևույթները, փորձում է թափանցել իրերի, երևույթների խորքը, գնահատել, իմաստավորել, իր մեջ ձևավորել այս կամ այն երևույթի արժևորված չափանիշներ:

Ավագ դպրոցական տարիքում ամրապնդվում են գեղագիտական գիտակցության հիմքերը. կայուն հայացքների, համոզմունքների, ձևավորված աշխարհահայացքի շնորհիվ պատանին կարողանում է գիտակցված ձևով ընկալել կյանքի գեղագիտական կողմերը, հարաբերությունները,

համարժեք ընտրություն կատարել և հիմնավորել այն, առաջնորդվել գեղեցիկի, ներդաշնակի, կատարյալի չափանիշներով:

Պատանու կենսագործունեությունը պետք է նպատակաուղված լինի տավոր, բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր ներդաշնակությանը և աշխարհի հետ գեղագիտական հարաբերությունների ձևավորմանը:

ԳԼՈՒԽ 2

ԵՐԵՒԱՅԻ ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ

Ընտանիքից է սկիզբ առնում մարդու ճանապարհը դեպի գեղեցիկի աշխարհը: Ուստի շատ կարևոր է ընտանիքի դերը երեխայի գեղագիտական դաստիարակման գործում:

Հետաքրքրությունը դեպի գեղեցիկը այն հասկանալու, սիրելու և գնահատելու, նրան արձագանքելու ընդունակությունը մարդու բնածին հատկությունները չեն: Այդ հատկությունները մարդու մեջ հանդես են գալիս վաղ մանկության հասակում և բարենպաստ պայմանների դեպքում աստիճանաբար զարգանում են: Ծնողները պետք է հասկանան, որ չի կարելի անուշադրության մատնել գեղեցիկի ընկալմամբ արտահայտությունները նրանք պարտավոր են դա նկատել և աստիճանաբար զարգացնել երեխաների մեջ: Այս ամենը առիթ է դառնում հիշելուն Ա. Չեխովի հանրաձանոթ խոսքերը, թե մարդու մեջ ամեն ինչ և՛ դեմքը, և՛ հագուստը, և՛ մտքերը պետք է գեղեցիկ լինեն: Իսկ ո՞րն է գեղեցիկը, ինչպե՞ս է նա երևան գալիս կյանքում, մարդկային

հարաբերություններում, ինչպե՞ս կյանքը դարձնել իսկապես գեղեցիկ, ինչպե՞ս առաջացնել երեխայի մեջ գեղեցիկն իր բոլոր կաղմերով ընկալելու, զգալու, սիրելու և գնահատելու, այն կյանքի ու աշխատանքի մեջ ներդնելու ունակություն--- ահա երեխաների գեղագիտական դաստիարակության նպատակն ու խնդիրները, որոնք դրված են ընտանիքի առաջ: Անհրաժեշտ է երեխայի գիտելիքները հարստացնելու շրջապատը ավելի ուշադիր դիտելու, տեսածի մեջ բնորոշը, հատկանշականը գտնելու համար:

Գեղագիտական դաստիարակությունը ընտանիքում կապված է երեխաների արտաքինի և վարքի կուլտուրայի նկատմամբ ցուցաբերվող որոշակի պահանջների հետ այսպիսի անվիճելի պահանջների են՝ մաքրությունը, խնամքով հագնվելը, կոկիկ սանրվածքը, լավ կեցվածքը, խոսքի կուլտուրան, վերջապես այնպիսի մանրուքներ, ինչպես սեղանի շուրջ իրեն պահել կարողանալը, դանակ պատառաքաղից ճիշտ օգտվելը և այլն, որոնց նկատմամբ ծնողը իրավունք չունի անտարբերություն հանդես բերել: Այս պահանջների կողքով անցնել, նշանակում է անհրաժեշտ շահագրգռվածություն հանդես չբերել երեխայի ճաշակի և գեղեցիկ վարքի զարգացման գործում:

Վարժեցնելով երեխաներին մաքրասիրության դաստիարակելով նրանց մեջ հիգենիկ տարրական ունակություններ, դրանով իսկ ծնողներն առաջին քայլերն են անում

երեխաների գեղագիտական դաստիարակության գործում: Վատ տպավորություն են թողնում դպրոցականի դասագրքերը, պատաստոված տետրերը, ջարդոտված գրենական պիտույքները: Հաճախ ծնողները, շատ սահմանափակ պատկերացնելով գեղագիտական դաստիարակության էությունն ու նպատակը, միայն հոգ են տանում, որ բնակարանը շքեղ կահավորված լինի, երեխայի հագուստը նորաձև, սանրվածքն էլ գեղեցիկ լինի, անտեսելով, որ գեղագիտական դաստիարակությունը սերտորեն կապված է բարոյական դաստիարակության հետ, որ երեխայի մեջ լավ ճաշակը երևան է գալիս՝ ընդհանուր զարգացման հետ: Լավ ճաշակին բնորոշ է՝ բնականը, համեստը, հարմարավետը, նուրբը: Լավ ճաշակը նպաստում է մարդու կյանքն ավելի հետաքրքիր, բովանդակալից, հարուստ և ուրախ դարձնելու: Վատ ճաշակի տեր մարդու համար բնորոշ է կեղծը, անբնականը, դեպի այն ամենը, ինչ անմշապես աչքի է զարնում, վայրկենական ազդեցությունն ունենում զգացմունքների վրա, սակայն զուրկ է խորը մտքերից, հարուստ ապրումներից: Երեխայի գեղագիտական դաստիարակության մեծ հնարավորություններ կան նրա շրջապատում: Այս տեսակետից կարևոր նշանակություն ունի ծնողների և շրջապատի չափահաս անձնավորությունների անկեղծ, ստեղծագործ աշխատանքը, երեխան տեսնում է, թե ինչպիսի սիրով են շրջապատի մարդիկ վերաբերվում աշխատանքին, ինչպես են նրանք աշխատանքի մեջ դնում իրենց գիտելիքները և կարողությունները ամբողջ հոգով աշխատում են իրենց երազանքները իրականացնելու համար, ապա նա համոզվում է, որ մարդ ամենից առաջ գեղեցիկ և երջանիկ է իր աշխատանքով, գեղեցիկ է այն մարդը, որը ակտիվ մասնակցություն ունի հասրակական կյանքին: Սերը դեպի բնությունը մարդու մեջ առաջանում է նրա հետ շփվելու, նրա մեջ տեղի ունեցող փոփոխությունները դիտարկելու միջոցով: Երբ ծնողը փոքր հասակից երեխաներին տանում է զբոսանքի, հաճախ են լինում դաշտում, անտառում հիանում են ծաղիկների, տերևների գույներով տեսնում են գեղեցիկ արևածագը, տեսնում են, թե ինչպես է ձյունը զարդարում ծառերը: Ծնողների պատկերավոր խոսքերը գրավում են երեխաներին, օգնում նրանց ավելի խորը զգալու բնությունը, և այլ կերպ տեսնելու բնության երևույթները: Բնության նկատմամբ երեխաների մեջ սեր և հետաքրքրություն դաստիարակելուն նպաստում են նաև բնանկարները: Եւ, ով զգում բնության գեղեցկությունը, հիանում է զարնան անձրևով, ուրախանում է, երբ տեսնում է ձյան առաջին փաթիլները, արևածագն ու բոսոր վերջալույսը, ամբողջ հոգով զգում է ամառվա պարզ երկնքի գեղեցկությունը, նա ապրում է ավելի հարուստ կյանքով քան այն մարդը,

որն անտարբեր է անցնում բնության գեղեցկության և հրաշալիքների կողքով: Երեխայի վրա մեծ ազդեցություն ունի կենցաղի գեղեցկությունը, նա ընդգրկում է շատ հարցեր՝ երեխայի աշխատանքը ընտանիքում, բնակարանի գեղեցիկ կահավորումը, ընտանիքի անդամների նիստուկացը փոխհարաբերությունները, ընտանեկան տոները և այլն: Երեխաների գեղագիտական դաստիարակությունը զարգացնելու համար կարևոր պայման է նրա կատարած յուրաքանչյուր աշխատանքը: Երեխաներին պետք է հանձնարարել ճաշասեղան պատրաստել, ամանները լվանալ, անկողինը հարդարել և ծնողները պետք է ուշադրություն դարձնեն կատարված աշխատանքի գեղագիտական կողմի վրա: Աշխատանքի գեղեցկությունը երեխային հասկանալու դարձնելու համար կարևոր է չափահասների կողմից հանդես բերել սիստեմատիկ հսկողություն, համառ ուշադրություն, նրա աշխատանքի կատարման եղանակի, որակի նկատմամբ, անձնական օրինակով, խոսքով, մանկավարժական ճիշտ տակտով ներգործել երեխայի վրա: Երեխաների կյանքը գեղեցիկ, հաճելի են դարձնում ընտանիքի չափասահաս անդամների ջերմ փոխհարաբերությունները, նրանց հավասարակշռությունը, զսպվածությունը և ընդհակառակը, ծնողների նյարդային, անհանգիստ վիճակը, երեխայի աչքում զգում է ընտանիքի ջերմությունը: Երեխայի մեջ գեղեցիկ զգացմունքներ դաստիարակելու գործում մեծ դեր են խաղում ընտանեկան տոները: Այն ընտանիքները, որտեղ տրադիցիա է դարձել բովանդակալից, հաճելի անցկացնելու յուրաքանչյուր տոնը, տոներին սեղանի շուրջ է հավաքում ամբողջ ընտանիքը, հարազատները, ընկերները: Երեխաները երգում են պարում, խաղում, կատակում: Ծնողների ակտիվ մասնակցությունը ավելի հաճելի, հետաքրքիր է դարձնում նրանց ուրախությունը: Այս ընտանիքում բոլոր երեխաները վարժվել են հյուրասիրության, նրանք զգում են բարեկամների, ընկերների հետ շփվելու հաճույքն ու բավականությունը: Գեղագիտությունը կենցաղում ինքնանպատակ չէ, այն մարդու կյանքը ավելի գեղեցիկ, գրավիչ, հետաքրքիր և ուրախ դարձնելու կարևոր միջոց է: Ընտանիքի ապրելակերպը, ընտանեկան տրադիցիաները, հնարավորություն են ստեղծում երեխայի մեջ դաստիարակել ազնվություն , մարդասիրություն, հոգատարություն և բարոյական այնպիսի այլ հատկություններ, որոնք մարդուն դարձնում են գեղեցիկ, առաքինի: Երեխաների գեղագիտական դաստիարակության կարևոր միջոց է նրանց՝ արվեստի օգնությամբ դաստիարակելը: Այս հարցում մեծ դեր է կատարում ընտանիքը: Արվեստի օգնությամբ երեխաներին դաստիարակելը կնպաստի նրանց գեղագիտական ընկալումների

ստեղծագործական ունակությունների զարգացմանը: Ուշադիր ծնողներն անպայման նկատում են այն մեծ ազդեցությունը, որ ունենում են երեխաների վրա գրքերի, կինոֆիլմերի, ներկայացումների դրական հերոսները և մտահոգվում են, ոչպեսզի այդ գործերը ավելի խոր հետք թողնեն երեխաների վրա; Հատկապես մեծ է գեղարվեստական գրականության ազդեցությունը: Գրքերի ընթերցանությունը զարգացնում է երեխայի երևակայությունը, առաջացնում նրա մեջ գեղագիտական ապրումներ: Երեխայի գեղարվեստական գրականության ընթերցանությունը ճիշտ կազմակերպելու գործում կարևոր դեր են խաղում ծնողները: Երեխայի մեջ ընթերցասիրության դաստիարակությունը ծնողի կարևոր պարտականություններից մեկն է: Մարդու կյանքը գեղեցկացնելու և հարստացնելու գորեղ միջոցներից են կինոն և թատրոնը: Դիտած ֆիլմերը և ներկայացումները հարստացնում են մարդուն բարոյապես, նպաստում են նրա կամքի, զգացմունքների ձևավորմանը, բարձրացնում նրա մեջ կյանքում ճիշտ կողմնորոշվելու ընդունակությունները, օգնում ավելի ճշգրիտ ու խորը զգալու, ավելի լավ հասկանալու գեղեցիկը կյանքում, արվեստի մեջ, առաջացնում բացասական վերաբերմունքը դեպի սոցիալ: Ծնողներին ամենից առաջ պետք է հուզի այն հարցը, թե ինչ հաճախականությամբ պետք է դիտեն երեխաները կինոն, թատրոնը, հեռուստատեսությունը, և ինչ պետք է դիտեն: Եթե երեխան չափից ավելի հաճախ է կինո, թատրոն գնում, նա գերծանրաբեռնվում է: Այդ կարող է խանգարել դասերը սովորելուն, վատ ազդել նրա դեռևս անբավարար զարգացած նյարդային համակարգի վրա: Շատ երեխաներ դիտում են բալր ֆիլմերը, նույնիսկ այնպիսիները, որոնք արգելված են նրանց համար: Ընտանիքում երեխաների գեղագիտական դաստիարակության գորեղ միջոցներ են երգը և երաժշտությունը:

Երաժշտական ընկալումները երեխայի մոտ շատ վաղ են զարգանում: Ի՞նչ կյանքի առաջին իսկ ամիսներից երեխան հաճույքով է ընկալում օրորոցային երգերը, լսում է պարզ մեղեդիներ, հաղորդակից դառնում երաժշտական արվեստին: Երգը և երաժշտությունը ուրախ են դարձնում երեխայի կյանքը, հարստացնում միտքն ու զգացմունքները:

Գեղեցիկ զգացմունքների և վարքի դաստիարակության կարևոր բնագավառներ են կերպարվեստը և կիրառական արվեստը: Ճիշտ են վարվում այն ծնողները, որոնք պայմաններ են ստեղծում, որ երեխաները հետաքրքրվեն գունանկարչությամբ, քանդակագործությամբ և կիրառական արվեստի զանազան տեսակներով:

գեղագիտական դաստիարակության մեծ հնարավորություններ են ստեղծում ֆիզկուլտուրան, սպորտը, գեղարվեստական մարմնամարզությունը: Դրանք նպաստում են

երեխայի ֆիզիկական զարգացմանը, նրան դարձնում են ճկուն, նպաստում մարմնի, շարժումների, քայլվածքի գեղեցկացմանը, դաստիարակում են երեխայի ճաշակը, գեղեցիկի լրիվ և ճիշտ հասկացողությունը: Երեխայի մեջ վաղ հասակից ֆիզկուլտուրայի և սպորտի նկատմամբ սեր ու հետաքրքրություն առաջացնելով ծնողները հնարավորություն կստեղծեն երեխայի համար դրանցով զբաղվելու, մտնելու գեղեցիկ կախարդական աշխարհը, ուրախանալու Երեխաների , ոգեշնչվելու նրանով:

Երեխաների գեղարվեստական դաստիարակության բնագավառում ծնողների շրջանում նկատող սխալներից է, երեխաների ընդունակությունների գերագնահատումը, նրանց ձեռք բերած ամեն մի հաջողության չափից ավելի ընդգծումը և բոլորի համար դրանք տեսանելի դարձնելու ձգտումը: Այսպիսի ծնողները չեն նկատում, որ այդ կերպ նրանք երեխաների մեջ առաջացնում են փառասիրություն, մեծամտություն, զրկում են նրանց իրենց ձեռք բերած հաջողությունները օբյեկտիվ կերպով գնահատելու հնարավորությունից:

Ծնողը պարտավոր է նկատի երեխայի հաջողությունները, սակայն այն պետք է խրախուսվի տեղին և զուսպ կերպով: Համակողմանի ու ներդաշնակ զարգացած մարդ կարող է համարվել նա, ով ունի գեղագիտական դաստիարակվածություն և կրթվածություն:

Վ.Գ. Բելինսկին ասում էր «Աշխարհը կարելի է ճանաչել երկու ուղիով՝ գիտության և արվեստի»:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այսպիսով ընտանիքից է սկիզբ առնում մարդու ճանապարհը գեղեցիկի աշխարհ, ուստի կարևոր է, որ ծնողները շատ խորը ըմբռնեն այս ուղղությամ իրենց անելիքները: Ընտանիքի ապրելակերպը, ընտանեկան տրադիցիաները հնարավորություն են ստեղծում երեխայի մեջ դաստիարակել ազնվություն, մարդասիրություն հոգատարություն և բարոյական այնպիսի այլ հատկություններ, որոնք մարդուն դարձնում են գեղեցիկ, առաքինի:

Գեղագիտական դաստիարակողի ու դաստիարակվողների համատեղ գործունեության գործընթաց է՝ դաստիարակվողների դաստիարակությունը գեղագիտական կուլտուրան ձևավորելու համար: Գեղագիտական դաստիարակությունն անձի ներդաշնակ զարգացման կարևոր բաղադրիչ է. գեղեցիկին առնչվելու, գեղեցիկի չափանիշներով առաջնորդվելու, գեղեցիկը գնահատելու կարողությունների ձևավորումը դաստիարակության առաջնահերթություններից է: Գեղագիտական դաստիարակվածությունը որակ է՝ կյանքը կառուցելու գեղեցիկի օրենքներին համապատասխան, գեղագիտական հարաբերություններ հաստատելու հասարակության, բնությամբ, աշխարհի նկատմամբ: Գեղագիտական ճաշակը գեղեցիկը զգալու, գնահատելու ընդունակությունն է, գեղեցկության չափանիշները հասկանալու կարողությունը, գեղեցիկի նկատմամբ հուզական զգայունականությունը: Կրթական գործընթացում գեղագիտական դաստիարակությունն իրականացվում է հաշվի առնելով սովորողների տարիքային առանձնահատկությունները: Գեղագիտական դաստիարակության միջոցները հնարավորություն են ընձեռնում ուսուցիչ-դաստիարակի սովորողների մեջ արթնացնելու ստեղծագործական հետաքրքրություններ, զարգացնել նրանց գեղագիտական կուլտուրան և գեղագիտական ընդունակությունները: Շատ մեծ տեղ է գրավում երեխաների գեղագիտական զարգացումը ընտանիքում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. 5-6 տարեկաններ. Դաստիարակի ուղեցույց
2. С. А. Козлова, «Дошкольная педагогика»
3. Ազգային ծեսեր, տոներ. նկարագրություն
4. Նախադպրոցական մանկավարժություն
5. Ղարիբջանյան /Օնոդը և երեխան/1968/ էջ 214-232
- 6 ՅՈՒ. Ա. Ամիրջանյան, Ա. Ս. Սահակյան /Մանկավարժություն 2004/ էջ 368- 374